

Asia: VN/34680/2022

Lausuntopyyntö Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit alatyöryhmän 1. Rikollisuus ja rikosasioiden käsittely sekä rangaistukset ja niiden täytäntöönpano ehdotuksista

-

2. Kommentit alatyöryhmän 2. Siviiliasioiden käsittely, sovittelu ja vaihtoehtoiset riidanratkaisukeinot ehdotuksista

-

3. Kommentit alatyöryhmän 3. Hallinto-oikeudelliset asiat ja erityistuomioistuinasiat ehdotuksista

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen lausunto

4.11.2024

Oikeuslaitostyöryhmä pyytää lausuntoja alatyöryhmien alustavista toimenpide-ehdotuksista.

Kanta-Hämeen hyvinvointialue lausuu alatyöryhmä 3; hallinto-oikeudelliset asiat ja erityistuomioistuinasiat työryhmän esitykseen koskien hallinto-oikeuksien toimintaedellytysten varmistamista ja roolin selkeyttämistä.

Nykyisillään hallinto-oikeudet toimivat ensi asteen päätösten tekijöinä koskien huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevissa asioissa. Työryhmän tavoitteena on kirjattu, että hallinto-oikeudet eivät toimisi hallintoasioissa ensi asteen päätöksentekijöinä. Toimenpide 69: ssä todetaan, että ”arvioidaan kokonaisvaltaisesti uudelleen, mitä asioita hallinto-oikeuksissa tulee ratkaista ja missä asioissa oikeusturvaodotuksiin ja asiakkaiden tarpeisiin voidaan tehokkaammin vastata muun

muussa menettelyssä. Tässä yhteydessä siirretään esimerkiksi ensi asteen päätöksentekoa lapsen tahdonvastaisista huostaanottoa koskevissa asioissa hallinto-oikeuksista viranomaisille, esimerkiksi hyvinvointialueen yhteyteen perustettavalle moniammatilliselle toimielimelle.

Tahdonvastaisten huostaanottojen käsittely

Huostaanottopäätökset ovat erittäin voimakkaasti asianosaisten oikeusturvaa ja perus- ja ihmisoikeuksia rajoittavia päätöksiä. Siksi hallinto-oikeuden roolia tahdonvastaisten huostaanottojen ja sijoitusten ensiasteen päätöksentekijänä ei tule muuttaa.

Lastensuojelulain 14§:n mukaan hyvinvointialueen on turvattava, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on käytettävissään lapsen kasvun ja kehityksen, terveydenhuollon, oikeudellista sekä muuta lastensuojelutyössä tarvittavaa asiantuntemusta. Lastensuojelun asiantuntijaryhmä avustaa sosiaalityöntekijää lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa. Lisäksi asiantuntijaryhmä voi antaa lausuntoja lastensuojelutoimenpiteitä koskevan päätöksenteon tueksi. Mikäli hyvinvointialueilta edellytettäisiin perustettavan tahdonvastaisen huostaanottojen päätöksentekoon moniammatillinen toimielin, syntyisi tilanne, jossa valmisteluvaiheessa yksi asiantuntijaryhmä tukee sosiaalityöntekijän valmistelutyötä ja toinen asiantuntijaryhmä arvioi ja ottaa kantaa päätöksen lain mukaisuuteen ts. täyttyykö huostaanoton perusteet lastensuojelulain 40§:n mukaisesti. Tämä järjestely ei toteuttaisi asiakkaan oikeusturvaa vaan lisäisi hyvinvointialueiden hallintoa.

Hyvinvointialueen näkemyksen mukaan tahdonvastaiset huostaanotot eivät näytä kumoutuvan hallinto-oikeudessa teknisluonteisiin virheisiin, vaan suurin osa huostaanottohakemuksista vahvistetaan hakemuksen mukaisesti hallinto-oikeudessa. Näin ollen tahdonvastaisissa huostaanotoissa on kyse vahvasti näkemyserosta koskien huostaanoton perusteita.

Ehdotuksella on negatiivisia seurauksia asiakkaiden oikeusturvalle. Mikäli ensiasteen päätöksenteko siirrettäisiin hyvinvointialueen toimielimelle, loisi se yhden muutoksenhaun portaan lisää ja pidentäisi väistämättä lastensuojeluasioiden käsittelyaikoja. Käsittelyajat ovat jo nykyisellään aivan liian pitkiä. Päätösten ja hakemusten perusteena olevat seikat muuttuvat jatkuvasti ja pitkittyvien asioiden hallinta on hyvin monimutkaista ja vaikeaa. Vastentahtoiset huostaanotot ovat erittäin kompleksisia jo valmiiksi ja perheiden tilanne voi olla kehittynyt pitkän ajan saatossa.

Hyvinvointialue näkee myös mahdollisia riskitekijöitä seuraavissa asioissa: toimielimeen valittavien asiantuntijoiden riittävyys ja heidän riittävät resurssit mukaan lukien työaika sekä oikeudellisen ja muun päätöksenteon edellyttämän osaamisen varmistaminen sekä mahdollisista sidonnaisuuksista hyvinvointialueen organisaatioon. Riskinä on, että toimielimeen valittavat ovat ns. maallikkoja, jolloin lastensuojeluviranomaiset joutuvat huostaanoton perustelun lisäksi myös tuottamaan tietoa

lastensuojelulain vaatimuksista ja lastensuojelutyöstä. Huostaanotto ja sen perusteet eivät ole tunneasia vaan se perustuu lakiin ja päätöstä tehtäessä tulee tuntee lainsäädäntö.

Hyvinvointialueen toimielimen osalta on myös huomattava, että asiakkailta on hyvinvointialuetta, lastensuojelun toimintaa kohtaan usein erittäin suurta luottamuspujaa eikä hyvinvointialueen toimielimen antama päätös lisää luottamusta. Ehdotus toimii kyllä siinä tarkoituksessa, että hallinto-oikeuksien työtaakka vähenisi sitä kautta, että mitä pidempi muutoksenhakuprosessi on, sitä todennäköisemmin asiakas luopuu muutoksenhausta taloudellisista tai muista syistä. Olisiko perustellumpaa miettiä sujuvampaa hallinto-oikeuden prosessia lastensuojeluasioiden käsittelyssä?

Ehdotuksen mukainen menettely lisääsi hyvinvointialueiden hallinnollista taakkaa riippumatta siitä onko perustettava toimielin hyvinvointialueen oma toimielin vai jokin muu. Kysymys ei nimittäin ole pelkästään uuden toimielimen työskentelyyn ja päätöksentekoon liittyvästä hallinnollisesta taakasta. Huostaanoton perusteita arvioidaan jatkuvasti koko hakemuksen käsittelyajan ja myös muutoksenhakuajan. Tähän liittyvä tiedon ja asiakirjojen tarve ja päätöksen perusteiden puolustaminen eri toimielimissä ja tuomioistuimissa rasittaa suoraan aina myös lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää, kun kulloinkin päätöstä tekevä toimielin tai tuomioistuin tarvitsee päätöksensä pohjaksi ajantasaisen tiedon ja asiakirjat lapsen ja perheen tilanteesta. Norminpurun ja lastensuojelupalveluiden vaikuttavuuden ja sosiaalityöntekijän lapselle antaman ajan näkökulmasta ehdotus on huono.

Kaikella edellä mainitulla on välitön tai välillinen negatiivinen vaikutus myös lapsen edun ja lastensuojelupalveluiden laadun toteutumiselle.

Näillä perusteilla ja nyt olemassa olevalle tiedolla vastustamme ehdotusta siitä, että päätöksenteko lapsen tahdonvastaista huostaanottoa koskevissa asioissa hallinto-oikeuksista viranomaisille, esimerkiksi hyvinvointialueen yhteyteen perustettavalle moniammatilliselle toimielimelle. Hallinto-oikeusprosessien tehostamista ei tule tehdä lapsen edun ja palvelujen laadun kustannuksella tai lisäten hallinnollista taakkaa hyvinvointialueelle.

Tuomioistuimen lupa lapsen tutkimiseen

Tuomioistuimen lupa lapsen tutkimiseen (LsL 28§), minkä mukaan ”Hallinto-oikeus voi 13 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetun viranhaltijan hakemuksesta antaa luvan lasta koskevaan lääkärin tai muun asiantuntijan suorittamaan tutkimukseen, jos tutkimus on lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi välttämätön, mutta huoltaja kieltää tutkimuksen tekemisen. Ennen hakemuksen tekemistä on selvitettävä lapsen mielipide, ellei se lapsen ikä, kehitystaso tai muut olosuhteet huomioon ottaen ole mahdotonta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu lupa annetaan määräajaksi. Ennen luvan antamista hallinto-oikeuden on kuultava lapsen huoltajaa ja 12 vuotta täyttänyttä lasta. Erityisen painavasta syystä lupa voidaan antaa, vaikka kuulemista ei ole voitu suorittaa.

Hallinto-oikeus voi päättäessään luvan antamisesta samalla määrätä, että luvan mukainen tutkimus saadaan tehdä muutoksenhausta huolimatta.”

Hyvinvointialue kannattaa, että lastensuojelulakia uudistettaisiin niin, että päätöksenteko lapsen tutkimiseen voitaisiin tehdä hyvinvointialueella ja päätöksestä olisi asianosaisin mahdollista valittaa hallinto-oikeuteen. Hyvinvointialue ei näe estettä päätöksen teon siirtymisessä hyvinvointialueelle lapsen oikeuksien ja asianosaisten oikeusturvan kannalta.

Hämeenlinnassa 4.11.2024

Taija Ylätaalo

Tulosaluejohtaja

Lastensuojelu

Kanta-Hämeen hyvinvointialue

4. Kommentit alatyöryhmän 4. Oikeudellinen neuvonta ja avustaminen ehdotuksista

-

5. Kommentit alatyöryhmän 5. Täytäntöönpano ja Ulosottolaitoksen toiminta ehdotuksista

-

6. Kommentit alatyöryhmän 6. Hallinto-, henkilöstö- ja koulutusasiat ehdotuksista

-

7. Muita huomioita Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

-

Ylätalo Taija
Kanta-Hämeen hyvinvointialue - Lastensuojelun tulosaluejohtaja